

УДК373.2.064.1:[373.2.091:331.548

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.78.249782>

КОВАЛЕВСЬКА НАТАЛІЯ

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-1149-4109>

(Полтава)

Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: kovalevska_natala@ukr.net

СПІВПРАЦЯ ЗДО І СІМ'Ї У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито особливості формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку у процесі взаємодії вихователів закладу дошкільної освіти з родинами. Проаналізовано мету взаємодії двох важливих для дитини соціальних ін-ститутів у процесі формування уявлень про професії. Розкрито змістове наповнення основних етапів співпраці. Схарактеризовано процес партнерської взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти і батьків як двобічний та поетапний. Висвітлено особливості реалізації сучасних традиційних та нетрадиційних форм взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти з родинами у процесі формування уявлень про професії.

Ключові слова: співпраця з батьками; уявлення про професії; трудове виховання; сучасні форми співпраці.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Останнім часом відбувається суттєве реформування галузі дошкільної освіти, зокрема, внесені важливі зміни до законодавчих документів, що регулюють взаємодію її суб'єктів. В основу побудови нової стратегії співпраці закладу дошкільної освіти з родинами покладено ідею першочергової відповідальності батьків за виховання дітей та створення умов для партнерської підтримки сімейного виховання з боку працівників закладів дошкільної освіти. Вихователі дітей дошкільного віку та батьки стикаються з проблемою формування у дітей компетентностей, необхідних для повноцінного функціонування в соціокультурному просторі.

Проблема включення дітей до трудової діяльності, необхідність формування уміння оперувати елементами економічних знань, полеміка щодо необхідності ранньої профорієнтації дошкільників, спонукають освітян до активного їх обговорення. З метою створення комфортних умов для гармонійного розвитку дитини, особлива роль у процесі формування уявлень про професії відводиться цілеспрямованій взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти з членами родин вихованців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Співпраці сім'ї з дошкільними закладами присвячені дослідження вітчизняних і зарубіжних дослідників: Л. Акоюн, О. Алеко, С. Дьоми, Г. Беленької, Н. Гавриш, Н. Каньоси, О. Коваленко, О. Кононко, В. Котирло, С. Ладивір, М. Машовець, В. Мороз, І. Нестайко, Л. Островської, Т. Поніманської, Г. Радченко, Б. Тайзард, Т. Тіханіної, Т. Упир, Я. Хмяляйна та ін.

Необхідність формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку у своїх дослідженнях обґрунтовували: О. Гнізділова, О. Козлюк, Ю. Лукашова А. Новиченко, В. Тернопільська, Л. Янцур, М. Янцур.

Мета статті – обґрунтування значущості та необхідності співпраці закладу дошкільної освіти з родинами вихованців у процесі формування уявлень про професії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Визнання пріоритету сімейного виховання над суспільним потребує іншого змісту взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти. Новизна таких взаємин визначається поняттями «взаємодія», «співпраця», «партнерство». Суть даних понять полягає у беззаперечній рівнозначності внеску кожного учасника процесу та у відсутності привілею вказувати, декларувати, контролювати та оцінювати.

В оновленому Базовому компоненті дошкільної освіти члени авторського колективу визначили не лише стандартизовані вимоги до результату дошкільної освіти, а й окреслили обов'язкові умови, які допоможуть його досягти. Так, говорячи про відповідальність сім'ї за розвиток дитини, передбачена участь батьків або законних представників дитини в розвитку її компетентностей (Алеко, & Дьома, 2021).

Дієва співпраця родини та дошкільного закладу виникає не відразу. Це тривалий процес, довга і кропітка праця. Дослідники вважають, що успіх співробітництва вирішальною мірою залежить від взаємних установок сім'ї і дитячого закладу освіти. Найсприятливішими вони є, коли обидві сторони усвідомлюють потребу цілеспрямованого впливу на дитину і довіряють одна одній. Важливо, щоб батьки були впевнені в доброзичливому ставленні педагога до дитини, в його компетентності, цінували його особистісні якості (Каньоса, 2015).

Сучасна дослідниця Г. Беленька наголошує на тому, що педагогу необхідно постійно вдосконалювати рівень своєї педагогічної майстерності й здійснювати творчий пошук методів і форм залучення родин до участі в освітньому процесі закладу (Беленька, 2019).

Важливим є питання, за допомогою яких форм та методів роботи заклад дошкільної освіти має взаємодіяти з членами сімей вихованців, щоб забезпечити формування уявлень про професії. У теперішній час існують різноманітні методи та форми педагогічної просвіти та співпраці з батьками, як традиційні, які широко та давно використовуються у практиці закладів дошкільної освіти, так і новаторські, нетрадиційні. Але всі вони мають бути спрямовані на реалізацію завдань поставлених державою перед дошкільною освітою (Тесленко, 2020).

Зазвичай, педагоги-практики виокремлюють три етапи співпраці з батьками вихованців. Вважаємо, що під час формування уявлень про професію варто дотримуватися поетапності у роботі з батьками. На початковому етапі передбачається ознайомлення батьків з теоретичними аспектами проблеми формування уявлень про професії. Доцільним буде на даному етапі під час консультацій, семінарів, круглих столів ознайоми батьків з основними освітніми напрямками, за якими формуються ключові компетентності дошкільника. Особливу увагу варто зосередити на аналізі, визначених в Стандарті напрямках «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Дитина в соціумі». Варто звернути увагу батьків на необхідності формування інтересу до професій, позитивного ставлення до праці дорослих та їх професійної діяльності. Необхідною умовою даного етапу є створення атмосфери спільності інтересів педагогів і батьків та гарантування взаємо підтримки (Ковалевська, & Пасічніченко, 2015).

На наступному етапі рекомендовано формувати педагогічні навички та уміння батьків, забезпечити актуалізацію педагогічного потенціалу родини, допомагати батькам у вихованні, навчанні, розвитку дитини шляхом розкриття змісту, форм, методів, засобів навчання та виховання. Під час організації взаємодії з батьками найефективнішими формами є: дні відкритих дверей, клуб спілкування та взаємодопомоги, ділові та рольові ігри, презентація педагогічних ідей, розробка проєктів. Так, доцільним буде запропонувати під час дня відкритих дверей звернути увагу на значення становлення основних компетентностей дитини під час здобуття дошкільної освіти через організацію педагогом базових видів діяльності за підтримки батьків в умовах родинного виховання. Наголошуючи на важливості сформованості компетентності дошкільників, підкреслити її багатоконпонентність: емоційно-ціннісне ставлення, сформованість знань, здатності та навичок впровадження набутого досвіду. Під час засідання сімейних клубів педагоги мають вказати шляхи формування уявлень про професії: залучення дитини до рукоділля, до виконання доручень (вирити посуд, погодувати папужку). З метою забезпечення високого рівня психологічної культури всіх учасників освітнього процесу, доцільно використовувати ділові та рольові ігри, презентувати педагогічні ідеї, розробки проєктів

На останньому етапі передбачено аналіз ефективності запропонованої системи взаємодії ЗДО з родиною. Традиційно використовують такі форми: анкетування, індивідуальні бесіди, презентація візитівок, сімейних газет, конкурси, фестивалі.

Лист Міністерства освіти щодо організації діяльності ЗДО в 2020-2021 навчальному році наголошує на необхідності звернути увагу на запровадження дистанційних форм роботи з батьками на онлайн платформах: Google Classroom, Zoom; застосування мобільних додатків Messenger, Viber, Facebook в межах робочого часу.

Щоб донести інформацію до сучасних батьків, привернути їхню увагу, потрібно їх дивувати. Така можливість є завдяки сучасним технологіям. Звісно, нетрадиційні форми роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій не замінять живе спілкування батьків з вихователями. На сучасному етапі вихователями залучаються сучасні технології, серед них: нетворкінг технологія / фідбек-технологія. Нетворкінг – форма взаємодії з батьками вихованців за допомогою соціальних

мереж та інших Інтернет-платформ. Технології нетворкінгу дають змогу вивести на новий рівень комунікацію з батьками, а також організувати ділове спілкування батьків та вихователів.

Спеціалісти з дошкільної освіти створюють власні блоги та використовують їх як специфічну форму організації спільноти користувачів. Цю інтерактивну форму комунікації можна використати для поширення інформації про особливості формування уявлень про професії та давати цікаві розробки завдань з цієї проблематики для дошкільників.

Дещо насторожене ставлення громадськості до практики розповсюдження освітньої інформації для дітей через соціальні мережі (Фейсбук, Інстаграм), але так вихователь і керівник дошкільного закладу мають змогу оперативніше зреагувати на не конструктивні явища як у батьківському середовищі, так і в педагогічному. Опитування батьків вихованців закладів дошкільної освіти показало, що вони використовують соціальні мережі значно частіше, ніж інші інтернет-ресурси.

До нових форм роботи батьків і педагогічного колективу закладу дошкільної освіти належать: чати у месенджері (Viber, WhatsApp, Skype, ICQ, Telegram); розсилка sms-повідомлень (створює можливості для інформування з певного приводу, наприклад, про запланований захід тих батьків, які не мають доступу до електронної пошти); онлайн-зустрічі батьківського комітету у форматі Zoom-конференції, скайпу (дає можливість залучити навіть батьків, які перебувають у відрадженому чи хворіють; транслювати заняття з додаткових освітніх послуг, щоб батьки оцінили, за що вони платять).

Ефективною формою співпраці з формування уявлень про професії є екскурсії вихідного дня, під час яких діти разом із батьками відвідують: стадіон; кінний клуб; рок-школу; скелетрум; шахову школу; піцерію, мотошколу; стейк-хауз, де мають можливість познайомитися з новими професіями та їх значенням для суспільства.

Екскурсія у професію – спільна форма роботи ЗДО і членів родини вихованця, яка передбачає екскурсії до місць роботи батьків вихованців. Найліпший час для такої роботи — травень і період літнього оздоровлення. Упродовж травня вихователі опитують батьків, чи можна відвідати їхні місця роботи та визначають, у які з визначених організацій та установ міста доцільно організувати екскурсії.

Вдалими є майстер-класи батьків, зокрема з гончарства, кулінарної справи, робототехніки та ін.. Під час таких заходів батьки не просто ознайомлюють дітей із власними професіями, а й у цікавій і доступній формі залучають їх до «професійної» діяльності. Незабутнє враження на дітей справляють майстер-клас зі столярної справи (гончарства, ткацтва), під час якого діти долучаються до виробничого процесу (прикрашають готові предмети декоративним розписом). Останнім часом збільшилася кількість батьків-учасників бойових дій на сході України, яких запрошують, щоб познайомити з професією військового. Обов'язково обговорюється зміст розмови, доступність і безпечність інформації. Зазвичай, діти слухають веселі історії про тварин, які приносять часточку домашнього тепла в суворе військове життя. Особливо подобається дітям розглядати й приміряти речі, які приніс із собою татусь: тактичні окуляри, каску, фляжку, планшет тощо.

Висновки з даного дослідження. Співпраця закладу дошкільної освіти з родинами вихованців – одне з завдань дошкільної освіти, визначене державними документами. Формування життєво-необхідних компетентностей має відбуватися у тісній співпраці ЗДО та батьків. Сучасне життя спонукає до урізноманітнення та оновлення форм партнерської взаємодії з батьками. Залучення батьків до співпраці, прагнення до самовдосконалення педагогів – упевнений шлях до успіху. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо в розробці новітніх технологій співпраці ЗДО з родинами вихованців, які відповідатимуть стрімким суспільно-економічним, освітнім світовим тенденціям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Алеко О., Дьома С. Співпраця закладу дошкільної освіти та родини – необхідність і вимога сьогодення. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. № 12 (44). С. 11–17. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.1>
- Базовий компонент дошкільної освіти : державний стандарт дошкільної освіти : нова редакція : наказ МОН України від 12.01.2021 № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
- Беленька Г. Дошкільний заклад і родина: співпраця заради дитини. *Дошкільне виховання*. 2019. № 2. С. 3–6.

- Гавриш Н., Нерянова С., Піроженко Т. Державний стандарт: аналізуємо зміни. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. URL: <https://emetodyst.mcfra.ua/870806>
- Каньоса Н. Г. Навчально-методичний підготовлено відповідно до чинної програми курсу «Теорія та методика співпраці ДНЗ з родинами» підготовки спеціаліста галузі знань 0101 Педагогічна освіта 6.010101 «Дошкільна освіта». Кам'янець-Подільський. 2015. 121 с.
- Ковалевська Н., Пасічніченко А. Організація співпраці ДНЗ із сім'єю в сучасних умовах. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. Вип. 4. С. 182–185.
- Коваленко О. В., Радченко Г. М. Інтерактивні форми взаємодії з батьками вихованців закладів дошкільної освіти: веління часу чи данина моді. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 26. С. 181–184.
- Лист Міністерства освіти щодо організації діяльності ЗДО в 2020-2021 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
- Лукашова Ю. О. Реалізація принципу гендерної рівності у процесі формування уявлень у дітей дошкільного віку про професії дорослих. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі*: зб. наук. пр. / за заг. ред. О. А. Гнізділової; відпов. ред. Н. В. Ковалевська. Полтава: Цьома С. П., 2019. Вип. 3. С. 111–118.
- Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2326-programa-ditina>.
- Тернопільська В. І., Новиченко А. В. Особливості формування уявлень про професії у дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2019. № 2. С. 83–88.
- Тесленко О. В. Відвертий діалог: нові форми взаємодії з батьками URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v4/i14/23.pdf>
- Янцур Л., Янцур М. Формування у старших дошкільників інтересу до професійної діяльності дорослих. *Інноватика у вихованні*. 2019. Вип. 10. С. 299–304.

REFERENCES

- Alienko, O., & Doma, S. (2021). Spivpratsia zakladu doshkilnoi osvity ta rodyiny – neobkhdnist i vymoha sohodennia [Cooperation between preschool educational institutions and families – modern need and requirement]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 12 (44), 11-17. doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.12/44.1> [in Ukrainian].
- Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [The basic component of preschool education] № 33. (2021). Retrived from https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
- Bielienka, H. (2019). Doshkilnyi zaklad i rodyna: spivpratsia zarady dytyny [Preschool and family: cooperation for the sake of the child]. *Doshkilne vykhovannia [Preschool education]*, 2, 3-6 [in Ukrainian].
- Havrysh, N., Nerianova, S., & Pirozhenko, T. (2021). Derzhavnyi standart: analizuemo zminy [State standard: we analyze changes]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu [Educator-methodologist of preschool institution]*, 2. Retrived from <https://emetodyst.mcfra.ua/870806> [in Ukrainian].
- Kanosa, N. H. (2015). Navchalno-metodychnyi pidhotovleno vidpovidno do chynnoi prohramy kursu «Teoriia ta metodyka spivpratsi DNZ z rodynamy» pidhotovky spetsialista haluzi znan 0101 Pedagogichna osvita 6.010101 «Doshkilna osvita» [Educational and methodical prepared in accordance with the current program of the course «Theory and methods of cooperation between schools and families» training specialist in the field of knowledge 0101 Pedagogical education 6.010101 «Preschool education»]. Kam'ianets-Podilskyi [in Ukrainian].
- Kovalenko, O. V., & Radchenko, H. M. (2020). Interaktyvni formy vzaiemodii z batkami vykhovantsiv zakladiv doshkilnoi osvity: velinnia chasu chy danyna modi [Interactive forms of interaction with parents of preschool education institutions: order of time or tribute to fashion]. *Innovative Pedagogy*, 26, 181-184 [in Ukrainian].
- Kovalevska, N., & Pasichnichenko, A. (2015). Orhanizatsiia spivpratsi DNZ iz sim'ieiu v suchasnykh umovakh [Organization of cooperation between schools and families in modern conditions]. In H. S. Tarasenko (Ed.), *Aktualni problemy doshkilnoi ta pochatkovoї osvity v konteksti yevropeyskykh osvitnikh stratehii [Actual problems of preschool and primary education in the context of European educational strategies]*: Proceedings of the conference of faculty and students of the Institute of Pedagogy, Psychology and Art (Vol. 4, pp. 182-185). Vinnytsia: Nilan-LTD [in Ukrainian].
- Lukashova, Yu. O. (2019). Realizatsiia pryntsyphu hendernoi rivnosti u protsesi formuvannia uavlen u ditei doshkilnoho viku pro profesii doroslykh [Implementation of the principle of gender equality in the process of forming ideas in preschool children about the profession of adults]. In O. A. Hnizdilova (Ed.), *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori [Preschool education in the modern socio-cultural space]* (pp. 111-118). Poltava: Tsoma S. P. [in Ukrainian].

- Lyst Ministerstva osvity shchodo orhanizatsii diialnosti ZDO v 2020-2021 navchalnomu rotsi [Letter of the Ministry of Education on the organization of the activities of the ZDO in 2020-2021 academic year].* Retrived from <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci> [in Ukrainian].
- Osvitnia prohrama dlia ditei vid 2 do 7 rokiv «Dytyna» [Educational program for children from 2 to 7 years «Child»]. Retrived from <https://www.pedrada.com.ua/article/2326-programa-ditina> [in Ukrainian].
- Ternopilska, V. I., & Novychenko, A. V. (2019). Osoblyvosti formuvannia uiaavlennia pro profesii u ditei starshoho doshkilnoho viku [The features of the formation the notions about professions in the children preschool age education]. *Research Notes. Series Psychology and Pedagogy Research (Nizhyn Mykola Gogol State University)*, 2, 83-88 [in Ukrainian].
- Teslenko, O. V. (2020). *Vidvertyi dialoh: novi formy vzaiemodii z batkamy [Open dialogue: new forms of interaction with parents]*. Retrived from <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v4/i14/23.pdf> [in Ukrainian].
- Yantsur, L., & Yantsur, M. (2019). Formuvannia u starshykh doshkilnykiv interesu do profesiinoi diialnosti doroslykh [Formation of interest to the adult professional activities in senior preschool children]. *Innovation in upbringing*, 10, 299-304 [in Ukrainian].

NATALIIA KOVALEVSKA

COOPERATION BETWEEN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND FAMILIES IN THE PROCESS OF FORMING PRESCHOOL CHILDREN'S IDEAS ABOUT PROFESSIONS

The article reveals the peculiarities of forming preschool children's ideas about professions in the process of interaction of educators of preschool education institutions with families. The modern scientists' research analysis gives the chance to emphasize that a kindergarten teacher needs to constantly improve the level of the pedagogical skill and to carry out a creative search of methods and forms of families' involvement in the educational process of preschool institutions.

Peculiarities of realization of modern forms of interaction of preschool educational institutions teachers with families in the process of formation of ideas about professions are covered. Various methods and forms of pedagogical education and cooperation with parents are considered, namely traditional one, which are widely and long used in the practice of preschool educational institutions, and innovative, non-traditional one.

It is determined that during the formation of ideas about the profession it is necessary to follow the stages in working with parents. At the first stage, parents acquire theoretical knowledge. At the second stage, the objectives are to form parents' pedagogical skills and abilities, to provide actualization of a family's pedagogical potential, to help parents in education, training, and development of the child by disclosure of the maintenance, forms, methods, means of training and education. At the third stage, the analysis of efficiency of the offered system of interaction of preschool educational institutions with a family is provided.

The implementation of traditional and non-traditional forms of interaction, in particular modern ICT technologies, is characterized. There is networking technology (feedback technology); educators' personal blogs about the organization of the community of users (members of the children's family), dissemination of educational information for children through social networks (the Facebook, the Instagram); instant messaging (Viber, WhatsApp, Skype, ICQ, Telegram); sms-mailings for informing about a certain event (for example, about the planned event) of those parents who do not have access to e-mail; online meetings of the parent committee (family club, parent conference) in the format of a Zoom conference.

The effectiveness of non-traditional forms of interaction is determined. They are the following: weekend excursions, excursions into the profession during which preschool children get acquainted with new professions.

Keywords: *cooperation with parents; ideas about professions; labor education; modern forms of cooperation.*